

Educația și formarea profesională în domeniul managementului de risc

Conf. dr. *Nadia Carmen CIOCOIU*
Academia de Studii Economice din București
Masterand Daniel NEICU
EHSAL European University College Brussels

Abstract

The last years has seen an explosion of interest in risk management throughout business, the public sector, and society generally. Textbooks, articles, pamphlets, and other publications on risk management subjects are constantly appearing and the number are beginning to grow significantly throughout the entire world. Meanwhile, the education in the field of risk management has become an international subject.

Risk management education is shaped by many variables, including the needs and preferences of consumers of business education; the knowledge, abilities, and skills employers expect graduates to possess; the offer available to those interested in pursuing management degrees and the resources business schools need to serve their customers. These are among the variables that make up the context for risk management education, which is very different today than it was even as recently as the mid-1990s.

The marketplace for business schools today is characterized by major change. Increasing competition and globalization of the business education market are among the root causes of the instability and industry wide leadership is needed to sustain business schools in order to respond to emerging priorities and challenges.

The article provides an overview of the major items regarding the risk management education and argues the need for a good education in risk management field. The article suggests what business school leaders can do to meet the challenges facing risk management education and presents the conditions of training and knowledge gathering for risk management.

Necesitatea implementării programelor educaționale în domeniul managementului de risc

Eforturile de introducere a managementului riscului în afaceri au fost determinate de două caracteristici ale vieții economice: pe de o parte tendința de creștere a riscurilor, ce se explică datorită accelerării progresului tehnologic, dimensiunii și interdependenței activităților, precum și transformărilor sociale, iar pe de altă parte nevoia crescândă de securitate a organizațiilor.

În formularea sa cea mai simplă, *managementul riscului (MR)* este un proces sistematic de abordare a riscului din cadrul unei organizații și are diferite accepțiuni, în funcție de persoanele care sunt implicate în înfăptuirea acestui proces și de domeniile în care se realizează.

Aria de cuprindere este foarte controversată. În abordarea tradițională MR este considerat ca o știință interdisciplinară, care se ocupă cu riscul pur din organizații, iar accentul este pus pe asigurări. De asemenea se scrie și se vorbește mult despre MR financiar, acesta fiind practicat intens în bănci.

O privire retrospectivă pe orizontul de timp al ultimelor decenii, evidențiază o apreciere în evoluția noțiunilor de risc și incertitudine și, în același timp, manifestarea a **trei tendințe principale** în proiecția stadiului acestora¹:

- a) creșterea într-un ritm fără precedent a situațiilor de risc și incertitudine;
- b) o utilizare din ce în ce mai intensivă a resurselor științei în procesele de studiu ale riscului și incertitudinii sistemului socio-economic;
- c) amplificarea și diversificarea consecințelor pe care aplicațiile și tehnicile de analiză a riscului și incertitudinii le-au generat în cadrul mediului social, în natură, la nivelul fiecărui agent economic etc.

Evoluția managementului de risc de la începuturile sale, ca o componentă integrantă a mecanismului asigurărilor, până la cea mai recentă poziție, ca parte componentă a științei managementului, demonstrează rolul important pe care îl deține în cadrul unei organizații - acela de minimizare a riscurilor și de valorificare a oportunităților.

¹ Iosif, Ghe. N., Gherasim, A., *Sistemul asigurărilor în România*, Editura Tribuna Economică, București, 1997

Referitor la organizarea formală a managementului riscului, nu se poate vorbi încă pe scară largă de o departajare netă între managementul general al întreprinderii, managementul pe domenii (producție, financiar, marketing) și managementul riscurilor.

Majoritatea firmelor gestionează riscurile în cadrul departamentelor individuale de management. Deși în marile companii occidentale există un compartiment cu atribuții în ceea ce privește evaluarea, analiza și gestiunea riscurilor, funcția nou creată servește ca intermediar funcțiilor tradiționale ale managementului organizației. Astfel, trezorerul corporației este cel care se ocupă de determinarea efectelor fluctuațiilor diferitelor devize. De asemenea, un alt „manager al riscului” este cel care alege un anumit program de asigurare, cu scopul de a proteja compania de anumite riscuri referitoare la proprietate, la personal și la răspunderea civilă. Chiar și președintele corporației este un manager al riscului deoarece este cel care decide alocarea capitalului.

De-a lungul timpului, managementul corporativ a diferitelor tipuri de risc a fost realizat în mod izolat, pe categorii. Tradițional, riscurile asigurabile precum cele referitoare la automobile sau alte bunuri imobile sunt gestionate de departamentul de asigurări. Responsabilitățile în ceea ce privește producția pot fi gestionate de departamentul juridic. Riscurile în domeniul furnizării sunt în general tratate de departamentul de logistică sau aprovizionare, iar riscurile de piață pot fi gestionate de departamentul de vânzări sau marketing.

Problema acestei abordări neunitare constă în aceea că îi lipsesc două aspecte importante ale managementului de risc din perspectiva unei organizații. Primul este așa-numitul “apetit pentru risc”, iar al doilea este reprezentat de managementul riscurilor emergente.

În majoritatea cazurilor, fiecare manager de risc ia deciziile referitoare la gestionarea riscurilor de care este direct răspunzător, fără a lua cunoștință de felul în care celelalte riscuri sunt gestionate sau fără a cunoaște ce efect va avea decizia sa de optimizare a riscurilor asupra celorlalți manageri ai riscului. Acest management separat al riscului, prezent la multe companii, poate conduce la utilizarea ineficientă a capitalului în gestionarea riscurilor. O coordonare a diferitelor activități de management al riscului permite obținerea de economii la costurile de administrație a portofoliului de riscuri la nivelul întregii companii.

Treptat s-a produs trecerea la un nou concept în organizarea formală a managementului de risc, în special odată cu asimilarea oportunității în definițiile riscului. A identifica și a clasifica riscurile, altfel decât urmărirea sau prevestirea unui dezastru sau a unei calamități naturale, a fost multă vreme o activitate obișnuită de management. Confruntarea cu riscuri prin transfer, prin asigurări sau alte produse financiare, ca și planul de rezervă sau managementul crizei a reprezentat o practică comună. Ceea ce s-a schimbat în ultimii ani este tratarea vastei varietăți a riscului într-o manieră holistică, ridicând managementul riscului la o responsabilitate managerială superioară.

Acest concept relativ recent poartă denumirea de „managementul riscului la nivelul întreprinderii” (ERM - *entreprise risk management* sau *EWRM - enterprise wide risk management*). Aceasta înseamnă integrarea tuturor categoriilor de riscuri într-un singur cadru cu scopul optimizării valorii firmei.

Motivațiile integrării analizei riscului² rezidă în ritmul schimbărilor induse de fenomenul globalizării, de reglementările din diferite domenii, de așteptările, în continuă creștere, ale acționarilor, de noile tehnologii etc. Globalizarea sau expansiunea în mai multe țări, supune compania unor culturi organizaționale și manageriale variate, reglementări și medii de afaceri diferite. Extinderile, expansiunile pot aduce companiei daune majore, pierderi financiare foarte mari, fiind compromise astfel activitățile din toate țările. Pentru înlăturarea unor asemenea efecte se poate apela la o companie internațională care să gestioneze centralizat toate riscurile companiei, atât din țara de origine, cât și din celelalte țări în care își desfășoară activitatea.

Date fiind presiunile generate de aceste schimbări asupra decidenților, aceștia din urmă au nevoie de certitudini privind natura deciziilor lor. În acest context, managementul riscului funcționează ca un sistem progresiv de garanție și control ce contribuie la succesul afacerii.

Domeniul managementului riscului se află însă într-un proces accelerat de evoluție, iar rezultatul este concretizat în explozia de publicații, ghiduri, metodologii și în organizarea frecventă de seminarii și conferințe pe această temă.

În contextul economic mondial actual, o bună pregătire în domeniul managementului riscului este o unealtă de bază a oricărui manager de nivel mediu

² Conform studiului realizat de către The Economist Intelligence Unit Ltd. și MMC Enterprise Risk: *Enterprise Risk management. Implementing New Solution*, citat în Sammer Joanne, *Combating Risk, Business Finance Magazine*, Aprilie 2002

sau superior, fără de care obiective precum maximizarea profitului, stabilitatea veniturilor sau creșterea economică nu ar putea fi atinse. Am putea spune că, fără o cultură a managementului riscului, un manager nu își poate îndeplini sarcinile în domenii independente din punct de vedere operațional, însă interconectate printr-o constantă universală: riscul.

După cum observa încă din anii '70 George L. Head³, profesor la Temple University, curiculele universitare ar trebui să se axeze pe conceptul conform căruia în firme, managementul riscului este un proces fundamental ce îmbunătățește luarea deciziilor și care contribuie la atingerea în cel mai eficace mod a obiectivelor stabilite de organizație.

Managementul riscului este considerat tot mai frecvent ca o *funcție generală a managementului organizației* al cărei obiectiv este identificarea, analiza și controlul cauzelor și efectelor incertitudinii și riscurilor dintr-o organizație. Scopul principal al managementului de risc este sprijinirea organizației să progreseze spre atingerea scopurilor și obiectivelor sale în cel mai direct, eficient și eficace mod.⁴

În februarie 2007, The Economist Intelligence Unit a intervievat 218 manageri din întreaga lume despre abordarea lor în privința managementului de risc și despre principalele provocări și oportunități legate de această funcție. Respondenții provin din variate industrii și regiuni geografice precum Asia, Australia, America de Nord și vestul Europei. Aproximativ 50% dintre aceștia reprezintă companii cu un venit anual de peste 500 milioane USD, toți respondenții au influență sau responsabilități în ceea ce privește deciziile strategice în domeniul managementului de risc din companiile lor și aproximativ 65% sunt manageri de top sau executivi. În cadrul chestionarului, la întrebarea „*Care considerați că este cel mai important element care contribuie la succesul managementului de risc în organizația dvs.?*” cei intervievați au poziționat cultura puternică și conștiința riscului în cadrul organizației pe primul loc, urmată de o atitudine față de risc bine definită, precum și de sisteme de monitorizare a riscului bine definite.

³ Head, G.L., 1973. „Teaching Risk Management as a Decision Process. A review of the New I.I.A. Program in Risk Management”, in *The Journal of Risk and Insurance*, vol. 40, no .1. pp. 149-151, 1973

⁴ Williams, A.C., *Risk Management and Insurance*, McGraw-Hill, 7th, New York, 1995, pp. 27-29

La întrebarea „Cât de eficace considerați că realizează organizația dvs. managementul următoarelor categorii de riscuri ?” (vezi figura 1) a rezultat că riscul de finanțare, urmat de cel de creditare și cel reputațional sunt cele cărora li se acordă cea mai mare atenție din partea echipelor de management din întreaga lume.

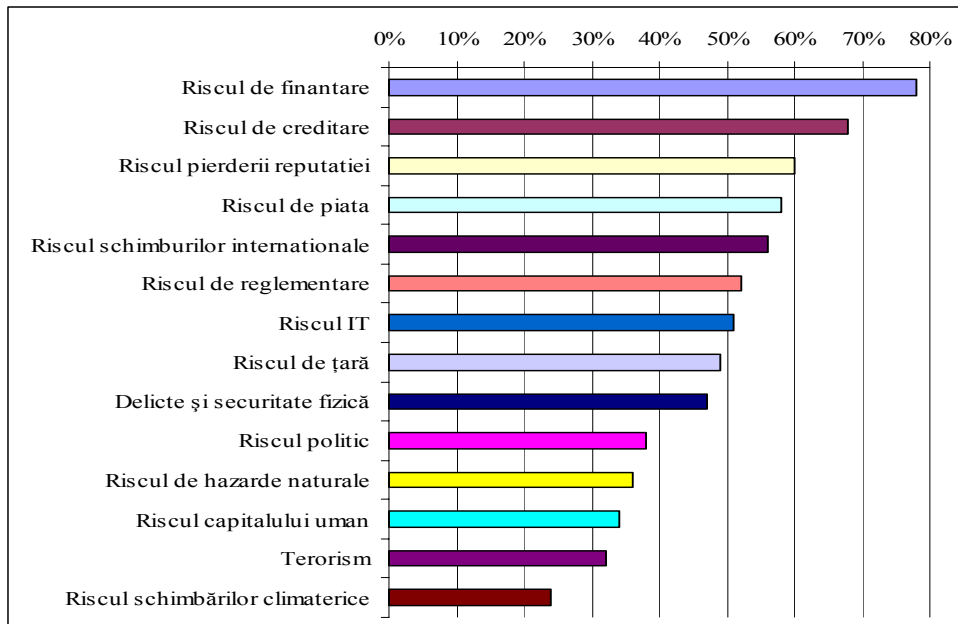

Figura 1 „Cât de eficace considerați că realizează organizația dvs. managementul următoarelor categorii de riscuri ?” (EIU, 2007)

Amplora pe care a primit-o managementul riscului în practică a condus la necesitatea introducerii programelor de management al riscului în cadrul școlilor de afaceri, în special, începând chiar de la cele mai elementare noțiuni. Pornind de la această necesitate, în Statele Unite ale Americii au fost create programe educaționale superioare ce conțineau noțiuni de management al riscului integrate în cadrul unor cursuri ce aveau deja vechime în curricula universitară, precum marketing, management general, contabilitate, managementul resurselor umane sau managementul producției. S-a considerat inițial că managementul riscului este parte integrantă a oricărei decizii manageriale, deci poate fi introdus ca subparte a acestor cursuri mai cuprinzătoare.

Ulterior, în timp ce lucrări teoretice încep să apară într-un număr din ce în ce mai mare, instituții specializate (cu preponderență din SUA) includ între serviciile de consultanță și cursuri specializate de management al riscului. Printre primele care au făcut acest pas se numără *Insurance Institute of America*, care, în anii '60 a creat o serie de cursuri denumite „*Risk Management Courses*”, ale căror programă se axa pe cinci pași ai procesului decizional în cadrul managementului riscului: identificarea și analiza domeniilor expuse la risc, dezvoltarea unor tehnici alternative pentru tratarea fiecărei expuneri, alegerea celor mai bune metode de tratare a simptomelor, implementarea tehnicilor alese și monitorizarea rezultatelor. Astfel, fiecare curs se axa pe câte un pas teoretic, conducând, în final, la o expunere pe larg a principiilor de bază în managementul riscului. În 1966 *Institutul de Asigurări American* realizează un set de trei teste, reunite sub titulatura de „*Associate în Risk Management*” (ARM), fiind recunoscut ca primul certificat de acest fel. Deși era încă orientat, cu precădere, către managementul asigurării corporației, prevederile sale promovează o viziune mai cuprinzătoare asupra conceptului MR, având totodată rolul de a menține ARM într-un permanent proces de actualizare.

O altă asociație americană importantă ce a făcut eforturi spre educația în domeniul MR este *American Risk and Insurance Association*. Odată cu apariția publicației „*The Journal of Risk and Insurance*”, a urmat crearea unor cursuri specializate de managementul riscului. În momentul de față, cei mai mulți profesori ce predau cursuri în domeniul respectiv provin de la *American Risk and Insurance Association*.

În 1975 în SUA, *American Society of Insurance Management* (fondată în 1950) își schimbă numele în „*Risk & Insurance Management Society*” (RIMS), recunoscând astfel focalizarea atenției către managementul de risc sugerat inițial de către Gallagher, Snider and Denenberg în Philadelphia, cu 20 de ani în urmă. Până la sfârșitul secolului trecut, RIMS avea, în calitate de membrii cu drepturi depline, 3000 de corporații și mai mult de 7000 de membrii delegați, precum și un vast spectru de programe educaționale și servicii concentrate, în special, pe asigurarea MR în SUA.

Cu sprijinul RIMS, revista *Fortune* publica în 1976 un articol special intitulat „*Revoluția MR*”. În cadrul acestui articol, se sugerează coordonarea funcțiilor MR din cadrul unei organizații care, până atunci nu erau luate în calcul

și acceptarea de către consiliul de administrație a responsabilității de realizarea a unei politici organizaționale și supraveghere a riscurilor. A fost nevoie de trecerea a 20 de ani ca multe din ideile cuprinse în această lucrare să fie acceptate pe scară largă.

În 1980 a luat naștere în Washington Societatea de Analiză a Riscului (*The Society for Risk Analysis - SRA*), având ca scop reprezentarea opiniei publice și de a sprijini MR academic și de mediu. În același an apare și revista trimestrială a societății menționate, numită „Analiza Riscului”. Până în prezent, SRA a acumulat peste 2200 de membri din lumea întreagă. Prin intermediul eforturilor sale, termenii de evaluare a riscului și MR devin cunoscuți în prevederile legale din America de Nord și Europa.

Trecând însă granițele continentului nord-american, deși mult mai târziu, Europa cunoaște o evoluție asemănătoare a învățământului de specialitate. După modelul american, marile școli de afaceri din Marea Britanie preiau cursuri de management al riscului în încercarea de a ține pasul atât cu învățământul din SUA, cât și cu nivelul de cultură managerială de acolo. Astfel, școli cu renume precum Imperial College of London, University of Cambridge sau Oxford University, introduc în cadrul școlilor economice cursuri de management al riscului.

În 1971, un grup de reprezentanți ai unor companii de asigurări s-au întâlnit la Paris pentru a crea Asociația Internațională de Studiere a Asigurărilor Economice (*International Association for the Study of Insurance Economics*). Doi ani mai târziu, Asociația de la Geneva (AG), după cum este mai bine cunoscută, organizează prima sa Adunare Constitutivă și începe un proces de interconectare a MR, asigurărilor și a relațiilor economice. Sub conducerea primului său secretar general și director, Orio Giarini, AG promovează stimulente intelectuale pentru dezvoltarea acestei discipline.

În anul 1986 își începe activitatea, la Londra, Institutul de MR (*The Institute for Risk Management – IRM*). Câțiva ani mai târziu începe o serie de simpozioane internaționale sub deviza „Prietenii ai IRM”, reprezentând primul program educațional ce dezbate MR din prisma multitudinii de factori care îl influențează.

Au urmat marile școli din Franța, în special Grandes Ecoles, care au dorit să se mențină în topul universităților europene în domeniul managementului.

Mergând spre alte zone geografice, în 1995 o echipă multidisciplinară de la Standards Australia/Standards New Zealand publica primul standard pentru MR (revizuit ulterior în 1999), care a întrunit și coroborat, pentru prima oară, mai multe discipline. Acest standard este urmat de eforturi similare atât în Canada, cât și în Japonia. În timp ce unii analiști l-au considerat ca fiind un efort prematur, datorită evoluțiilor constante ale MR, cei mai mulți l-au apreciat ca pe un prim pas important către un punct de vedere general acceptat la nivel global.

În 1996 „The Global Association of Risk Professionals” își începe activitatea la New York și Londra. Această nouă organizație, obișnuită cu lumea Internetului, își desfășoară inițial activitatea doar prin operațiuni electronice, fără a avea reprezentanțe sau personalul aferent. Până la nivelul anului 2004, a devenit cea mai mare asociație MR, cu peste 5000 de contribuabili și peste 17000 de membrii asociați.

Preocupările pentru introducerea managementului de risc în curriculele universitare, precum și în programele de training ale firmelor continuă să se intensifice, dar ritmul este diferit de la un continent la altul și chiar de la o țară la alta.

Factorii ce condiționează formarea și acumularea cunoștințelor în domeniul managementului riscului. O abordare educațională

Progresul tehnic înregistrat în ultimele decade a condus, fără îndoială, la o remodelare a arhitecturii economice la nivel global. Urmare și, în același timp, generator al acestor remodelări, poate fi considerat avântul luat de cercetarea științifică la nivelul majorității ramurilor educaționale. Astfel, datorită descoperirilor din ce în ce mai dese în cele mai variate domenii, lumea înconjurătoare capătă în fiecare zi o nouă dimensiune. În același timp, aceasta îi permite generarea următoarei serii de descoperiri, un fel de intercondiționare viitoare.

Legăturile cele mai evidente între rezultatele cercetărilor și practică sunt puse în valoare în domeniile tehnice, precum telecomunicații, IT, transporturi etc. Aici, partea practică fiind tangibilă, fiecare îmbunătățire a teoriilor existente conduce la rezultate spectaculoase. La polul opus se află științe precum medicina, unde, deși se fac progrese mari de la un an la altul, acestea nu pot fi puse de cele

mai multe ori pe seama progresului teoriei medicale, ci, precum precedentele, sunt datorate aceluiași progres al tehnicii și aparaturii medicale. Domeniul economic se încadrează între cele două exemple diametral opuse datorită caracterului său mixt: deși cercetările continue aduc îmbunătățiri economiei ca știință, rezultatele practice sunt un cumul al acestora și al progresului tehnic. Modalitățile în care are loc transferul între cercetarea științifică din domeniul managementului riscului și aplicarea practică a acestuia, prin intermediul instituțiilor de învățământ, va face obiectul următoarei secțiuni a prezentului studiu.

Studiile de specialitate abordează problematica dezvoltării educaționale ca domeniu general prin prisma unor factori descoperiți a avea o importanță crucială asupra creării cunoștințelor ca materie primă în procesele economice.

Astfel, Richard R. Nelson⁵ propune ca prim factor „baza intelectuală ce conduce o tehnologie dincolo de granițele actuale, înainte ca aceasta să ajungă în zone în care dezvoltarea se face pe principiul încercării și erorii”. Acest factor poate fi denumit primar datorită calităților sale intrinseci, generând materia primă necesară dezvoltării științei.

Un al doilea factor, conform aceluiași autor, constă în capacitatea de a efectua experimente asupra unor fenomene necunoscute sau puțin cunoscute în prezent, precum și capacitatea de a transmite un feedback conform rezultatelor obținute.

Cei doi factori descriși anterior formează modelul *SiT* („știința iluminează tehnologia”), model în care cercetarea este realizată offline, cu alte cuvinte în locații diferite de cele în care se vor aplica rezultatele palpabile – de cele mai multe ori, experimentele se execută în laboratoarele de cercetare-dezvoltare. Specific modelului este faptul că există căi de comunicație foarte bine conturate între cercetare și tehnologie, o mare parte a cunoștințelor acumulate în faza științifică fiind translatate în instrucțiuni și documentație pentru partea practică, astfel încât transferul de cunoștințe se face rapid.

Acest model este unul ce se pretează în special în cazul domeniilor tehnologice, unde știința generează, datorită avansării tehnologiei, noi cunoștințe care, la rândul lor, permit noi avansări tehnologice. Astfel are loc intercondiționarea știință-tehnologie, intercondiționare în care căile de comunicație au un rol esențial.

⁵ Nelson, Richard R., “Knowledge and innovation systems”, in *Knowledge Management in the Learning society*, OECD Paris 2000, p. 5

Deși modelul este unul cu o rată ridicată de succes în ceea ce privește progresul științific și tehnic, el nu poate fi implementat în orice domeniu. Cel mai elocvent exemplu este cel al educației. De-a lungul timpului, educația a cunoscut progrese aproape neînsemnate datorate modelului anterior, acest lucru fiind datorat a numeroși factori.

Cel de-al doilea model studiat de Nelson este „învățarea prin practică”, model reprezentat de indivizi care acumulează cunoștințe noi pe măsură ce dezvoltă acțiuni care au o finalitate practică, exceptând astfel cercetarea în sensul științific. Acest mod de dezvoltare este denumit online, deoarece concentrează în același loc atât îmbogățirea cunoștințelor, cât și progresul tehnic.

Educația se poziționează cel mai bine în cadrul acestui al doilea model, deoarece, așa cum am specificat anterior, este un domeniu în care cercetarea științifică este redusă, chiar neînsemnată. De asemenea, întreaga știință economică are o mai mare afinitate spre cel din urmă model, numit de autor „umanistic”, deși unii autori încadrează activitățile de cercetare economică în cercetarea științifică. Acest fapt este eronat datorită a ceea ce reprezintă cercetarea științifică, experimentală, anume crearea unor condiții care nu există în prezent, care nu pornesc de la factori actuali sau trecuți, o învățare offline, care conduce la rezultate noi și progres al domeniului de aplicabilitate. Economia, deși utilizează metode de cercetare științifică, acestea sunt axate pe probleme ridicate de constrângeri deja existente, încercând să le rezolve prin crearea unor modele pseudo-virtuale. Tocmai această pseudo-virtualitate a modelelor create face ca economia să nu fie inclusă în rândul domeniilor ce avansează prin modelul științific *SiT*.

Pentru a poziționa cultura managementului riscului într-unul dintre cele două modele avem nevoie de un alt factor, cel ce a dus la crearea acestui domeniu și care a pus bazele cercetării și inovației în multe altele, anume *competiția*. Este un fapt comun acela că inovația are la bază ca factor primar nevoia de diferențiere față de concurenți, fiind vorba de economie. Tocmai această competiție conduce la crearea unei predispoziții spre noutate, spre evoluție, fără de care orice agent economic nu ar supraviețui pe o piață concurențială. Se pune problema încadrării factorului concurențial în cadrul unuia dintre cele două modele definite; având însă în vedere că fiecare dintre acestea conduce la inovație, putem presupune că factorul competitiv poate exista în ambele modele la diferite intensități, în funcție de modul de activitate al fiecărui domeniu analizat.

Problema poziționării educației în domeniul managementului riscului trebuie abordată din două perspective: cea educațională și cea economică.

Educația ca domeniu se înscrie cu preponderență în modelul „umanist” al învățării prin practică. De ce acest lucru? Pentru că, deși în cadrul cursurilor se predau cele mai noi descoperiri ale științei, tehnica de predare în sine nu este cercetată la scară mare ca un lucru de sine stătător, cercetarea științifică fiind astfel de importanță secundară. Practic, modalitățile de predare ale profesorilor sunt, la bază, aceleași, singurele îmbunătățiri fiind aduse la nivel macro de noile tehnologii, care însă modifică doar procesul de predare, nu și tehnica profesorală. Un argument puternic pentru această teorie este faptul că, în momentul în care un cadru didactic descoperă un mod nou de trecere a cunoștințelor de la profesor la elev, face acest lucru într-un cadru de practică, în sala de clasă, și nu în laboratoare de cercetare. Astfel, procesul este unul online, fapt ce întărește concluzia potrivit căreia educația este un proces de învățare prin practică. De asemenea, în momentul în care se descoperă o nouă tehnică educațională în acest mod, ea nu este transmisă prin canale specifice pentru a fi reprodusă la scară largă, neexistând în acest caz feedbackul necesar unei cercetări în sine.

Pe de altă parte, managementul riscului, fiind o activitate prin excelență economică, își caută încadrarea în modelul de cercetare științifică. Totuși, așa cum am arătat anterior, cercetările în domeniul economic nu sunt pur științifice, nu pornesc de la fapte necercetate, ci, mai degrabă încearcă să rezolve anumite probleme ce apar pe durata activităților specifice domeniului. Astfel și managementul riscului pornește de la date de intrare deja existente pe care încearcă, prin metode specifice cercetării, să creeze modele ale fenomenelor reale pentru ca, în final, să producă rezultate teoretice care vor putea fi reproduse în practică. Totuși, de cele mai multe ori, cercetarea în domeniul managementului riscului se produce în limitele modelului online, cu alte cuvinte nu există o cercetare științifică propriu-zisă, în laborator, ea producându-se pe „teren” sau, mai bine spus, se împletește cu practica managerială.

O parte a problemei cercetării educaționale în domeniul managementului riscului o reprezintă imposibilitatea sistemului educațional de a efectua experimente, sau, mai exact, de a le utiliza la scară largă. În momentul în care este, totuși, efectuată o astfel de acțiune, rezultatele nu vor putea fi transmise pentru a îmbogăți fondul de cunoștințe asupra domeniului în sine, datorită unui factor

subliniat de Jackson încă din 1968⁶ și de Cowan în 2000⁷, anume *limbajul specializat*. Aceștia observau că una dintre cele mai evidente trăsături ale limbajului profesoral este lipsa unui vocabular tehnic. Desigur, se poate aduce împotriva acestei afirmații argumentul multitudinii limbajelor specifice fiecărui domeniu educațional (precum cel din domeniul fizicii, al filosofiei sau matematicii); aceste limbaje însă nu ilustrează un vocabular tehnic al educației în sensul general al acesteia, ci limbaje specifice domeniilor adiacente acesteia. Lipsa unui astfel de limbaj specializat al educației conduce la o altă problemă – transmiterea cunoștințelor de la o persoană sau grup de persoane la alta/altul. În domenii precum dreptul sau medicina, și ele eminent axate pe modelul de învățare prin practică până acum câteva zeci de ani, s-a implementat un sistem de înregistrare a cazurilor diverse tocmai pentru a folosi experiența fiecărei persoane în scopul creării unei baze de date de cercetare pentru viitorii practicanți. Acest mod de studiere a proceselor și activităților întârzie să fie implementat în învățământ, deși, în cazul managementului riscului, care are o latură practică evidentă, ar putea avea efecte imediate.

Deși există experți în domeniul managementului riscului, aceștia sunt, într-o majoritate covârșitoare, angajați ai unor companii din diverse domenii (mai ales în SUA). Practicând profesoratul ca o a doua ocupație, educația are de suferit prin faptul că aceste persoane nu au timpul sau inițiativa de a cerceta în spiritul creării unei baze de cunoștințe educaționale care să conducă la modele de predare. În realitate profesorii lucrează independent, astfel încât orice descoperire a unei soluții la probleme globale ale învățământului va rămâne în umbră, nedezvăluită.

Dezvoltarea sistemului educațional în domeniul managementului riscului este iminentă, având la bază competiția. Dacă până la sfârșitul secolului al XIX-lea educația era un domeniu lipsit de competitivitate, secolul al XX-lea aduce liberalizarea pieței educaționale mondiale, începând cu SUA și, mai târziu, Marea Britanie. Apar atunci două curente de gândire: primul, care dorește abordarea procesului educațional prin prisma modelului științific, iar al doilea, cel umanist, care vede soluționarea problemelor specifice acestui domeniu prin modelul învățării prin practică. Odată cu creșterea nivelului competiției pe plan regional și mondial, educația va deveni, probabil, un serviciu ce va urma regulile piețelor

⁶ Jackson, P.W., „Life in classrooms”, Rinehart & Winston, Olanda 1968

⁷ Cowan, R. și Foray, D., „The explicit economics of knowledge codification and tacitness”, in *Industrial and Corporate Change*, 9(2), 211-253, 2000.

libere, trebuind astfel să se alinieze cu celelalte domenii din punct de vedere al cercetării și dezvoltării științifice. Un rol decisiv îl poate avea managementul riscului deoarece, venind dintr-un domeniu prin excelență practic, în care cercetările sunt numeroase și foarte competitive, transmiterea „genelor” competitive dinspre acest domeniu economic către cel educațional ar putea ajuta la schimbarea modului în care este privită cercetarea științifică educațională. Până atunci însă, aceasta va avea cele două modele prezentate de Nelson ca poli extremi, rămânând a evolua diferit în funcție de specificul cultural și politic al fiecărei regiuni geografice.

Bibliografie

- 1 Cowan R., David, P.A., Foray, D., „The explicit economics of knowledge codification and tacitness”, *Industrial and Corporate Change*, 2000
- 2 Hargreaves, D. H. „Schools and the future: the key role of innovation”, in *Innovating Schools*, OECD: Paris, 1999
- 3 Head, G.L. „Teaching Risk Management as a Decision Process. A review of the New I.I.A. Program in Risk Management”, in *The Journal of Risk and Insurance*, vol. 40, no.1, pp.149-151, 1973
- 4 Hedges, B.A. „The Content of Education and Training Needed for Risk Management”, in *The Journal of Risk and Insurance*, vol. 37, no.2., 1970
<http://www.casact.org/research/erm/overview.pdf>
- 5 Huberman, M. „Teacher development and instruction mastery”, in Hargreaves and Fullan, *Understanding teacher development*, Cassell/Teachers College Press, 1992
- 6 Iosif, Gheorghe N., Gherasim, Al. *Sistemul asigurărilor în România*, București, Editura Tribuna Economică, 1997
- 7 Jackson, P.W. *Life in classrooms*, Rinehart & Winston, 1968

- 8 Nelson, Richard R. “Knowledge and innovation systems”, in *Knowledge Management in the Learning society*, OECD Paris, 2000
- 9 Sammer Joanne Combating Risk, *Business Finance Magazine*, aprilie 2002, disponibil la adresa <http://www.businessfinancemag.com/magazine/archives/article.html?articleID=13858&pg=1>
- 10 Williams, A.C. *Risk Management and Insurance*, McGraw-Hill, 7th., New York, 1995
- 11 *** Casualty Actuarial Society - Enterprise Risk Management Committee, *Overview of Enterprise Risk Management*, May 2003, disponibil la <http://www.casact.org/research/erm/overview.pdf>
- 12 *** Economist Intelligence Unit, *Best practice in risk management. A function comes of age*, A report from the Economist Intelligence Unit sponsored by ACE, IBM and KPMG, 2007